

Una **societat** vella i **solitària**

La societat del nostre país envulleix a un ritme progressiu, però inexorable. El fenomen és comú al món occidental, però, malgrat això, la xarxa assistencial per a gent gran dels Països Catalans és més deficient que la d'altres zones europees. Els membres de la tercera edat són més presents que mai al nostre entorn, però es troben més sols que en cap altre moment de la història. I el Nadal encara reforça més el buit del seu interior.

Cada vegada hi ha més avis, però en canvi no s'acaben de trobar solucions satisfactòries per a les seves expectatives vitals. Pel Nadal, els malsdecaps de la gent gran augmenten.

Avis martiritzats per l'abandonament d'aquells que haurien de tenir-ne cura. Avis dopats amb medecines passades de data i lligats al llit. Avis llançats per la finestra. Avis deixats morir en una agonia d'alzheimer i deixadesa. No és una pel·lícula de terror, són escenes que han tingut lloc en els darrers mesos en residències per a la tercera edat de l'estat espanyol. El darrer escàndol es coneixia la setmana passada: un veí de Torrent (Horta) denunciava en la fiscalia del Tribunal Superior de Justícia la residència valenciana Monte Vedat per considerar que la negligència d'atencions a la seua sogra, que es va causar una greu ferida quan era interna d'aquesta residència, va afavorir la mort de l'anciana. Com és possible que aquestes coses passen amb una freqüència esgarrifosa? Com, si la població de gent gran no fa més que augmentar, amb l'increment de pes específic social que això hauria de significar?

Les previsions demogràfiques i els càlculs estadístics indiquen que l'any 2020, un terç de la població del nostre país tindrà més de 65 anys, però ningú no sap dir com podrà el sistema tenir cura d'aquest segment social en expansió. No hi ha plantejaments pressupostaris

administratius que indiquen que la xarxa d'assistència a la gent gran vaja a millorar en els anys vinents. I aquells que ja tenen aquesta edat viuen en la perplexitat de sentir-se inútils en un món en què són una representació demogràfica important, però en el qual no compten en absolut. Les depressions d'avis s'accentuen en Nadal, bé perquè estan sols, bé perquè se senten sols, encara que tinguin companyia dels fills. De fet, la companyia filial acostuma a donar-se en molts casos només en dates tan assenyalades com aquestes, i aquesta eventualitat

Viuen en un món que els ofereix pocs recursos, que els manté com si foren una càrrega. Un món, però, en què cada dia són més

tat acostuma a reforçar la sensació d'abandó, o de sentir-se inútils, que inunda molts avis del segle XXI. Viuen en un món superdesenvolupat que no és el seu, que no entenen, i que és mou massa ràpid per a ells. Un món que els ofereix molts pocs recursos, que els manté com si foren una càrrega. I un món, en canvi, en què cada dia són més.

Una llarga esperança de vida. El 1999, la publicació britànica *New scientist* insistia a dir que els homes de l'edat de pedra tenien estadísticament 150 possibilitats més de morir que nosaltres. El ritme de degeneració física i psíquica lligada a l'envelliment humà cada vegada és més lent. A finals dels anys noranta, es va descobrir una dona que havia arribat als 122 anys, i un home que havia fet els 113. L'esperança de vida femenina és, per natura, més llarga, però tradicionalment s'havia vist minvada per un seguit de factors relacionats amb la salut i les deficiències sanitàries. Molts embarços i seguits, les constants preocupacions domèstiques, i el sacrifici en l'atenció a marit i fills que els impedia preocupar-se per elles mateixes, castigaven particularment les dones.

A banda, l'absència d'antibiòtics i de condicions d'higiene de tot tipus, entre molts altres factors, retallaven l'esperança de vida dels dos sexes. La solució a molts d'aquests problemes, i els avenços mèdics i socials, han allargat aquesta possibilitat vital. I encara ho faran més, sobretot en les dones, quan, des del punt de vista mèdic, es puguin controlar els majors riscos de malaltia cardíaca i d'osteoporosi, i també d'infeccions de l'aparell reproductor femení, uns aspectes als quals molts encarregats dels serveis de salut encara no donen prioritat. Segons l'informe "Projeccions de població de Catalunya 2010-2030", elaborat per l'Institut Estadístic de Catalunya, l'esperança de vida actual està estimada en 75 anys per als homes i 82 per a les dones. El 2010, si una guerra global no ho impedeix, els homes arribaran com a mitjana als 76,5 anys d'edat i les dones als 83,8 anys.

Un altre informe del Fons de Població de les Nacions Unides va més enllà,

La cura de la gent gran descansa encara sobre la família i sobretot sobre les dones... Però això haurà de canviar aviat. El sacrifici, que abans s'interpretava com a natural, cada vegada és vist amb més recel pels joves.

i apunta que, l'any 2150, les projeccions d'esperança vital en els països desenvolupats preveuen 87,5 anys per als homes i 92,5 anys per a les dones. En els propers decennis, la càrrega de les malalties greus es desplaçarà cap a edats més i més avançades.

Quin és el resultat d'això? Que, per exemple, a Catalunya, la gent gran es duplicarà l'any 2010. Si l'any 1996 hi havia 98.000 habitants majors de 84 anys, les projeccions de futur indiquen que l'any 2010, aquest segment de població estarà entre 160.000 i 180.000 habitants. Ara bé, resulta que els avis formen part dels segments més pobres de població, per culpa d'unes pensions de jubilació que, en el cas dels treballadors no qualificats, són baixes. I ho són perquè, a l'estat espanyol, els sous acostumen a ser baixos. El problema es complica si ens cenyim a les pensions de vi-

duïtat de les mestresses de casa, dones que, en no pocs casos, tenen únicament aquesta via de subsistència. Actualment, una vídua cobra el 45% dels diners còtitzats pel marit. El Govern central ha acordat que, a partir de gener de 2002, el percentatge s'elevi fins al 52%, i fins al 75% si hi ha càrregues familiars (òbviament, falta que això es complesci). És a dir, que la població vella augmentarà, i segurament haurà de suportar un estat de pobresa semblant a l'actual. Com que no hi ha indicis que vaji a créixer la natalitat actual —extraordinàriament baixa—, la nostra es convertirà en una societat vella, que necessitarà de la immigració per a reforçar la població amb possibilitats de ser utilitzada com a mà d'obra. I aquesta és la paradoxa: els avenços mèdics i la tendència demogràfica empenten cap a la longevitat i la socialització de l'envelliment. Però no hi

ha, en canvi, cap intenció estudiada d'atendre en condicions tota aquesta població vella que el ritme social potencia.

Canvien els hàbits. No hi ha una planificació global establerta administrativament sobre quins recursos públics s'han de destinar a la cura organitzada dels majors. Potser perquè avui, "la cura de la gent gran descansa encara en la família, sobretot en les dones de la família", opina Teresa Yeves, professora de treball social de la Universitat de València, especialista en els problemes de les dones grans, "però aquesta deixarà de ser una solució en poc temps, i no només perquè les dones hagen entrat de ple en el mercat laboral".

Efectivament, la cultura de la generació actual de dones d'edat mitjana les obliga a cuidar els pares, per damunt de les complicacions que això puga signifi-

En realitat, moltes residències s'han anat convertint en una mena d'hospitals, que són també un descans econòmic per a l'administració

car per a la pròpia existència. Però aquesta tendència es reconduirà en el futur, perquè les joves actuals es desenvolupen en una cultura globalitzada on el sacrifici posterior pels progenitors que-

L'envelliment de la nostra societat es veurà agreujat per les conseqüències de l'escassa natalitat del país.

da en un grau inferior al de la pròpia felicitat. A més a més, la majoria dels joves creixen amb una visió més assumida que la de l'anterior generació respecte a l'ingrés dels pares en una residència el dia de demà, i, com ja succeïa en altres països europeus, això va convertint-se en els fills en una constant fins i tot a l'hora d'administrar els recursos econòmics de futur.

L'envelliment que des de fa uns deu anys pateix la nostra societat perquè la gent viu més anys es veurà agreujat per les conseqüències de l'escassa natalitat, no només per les xifres comparatives, sinó també perquè el menor nombre de fills complica la cura dels pares a casa. La perspectiva del passat era que un dels pares sobrevivia l'altre, i la seua protecció es repartia entre un nombre alt de fills. Ara, les coses canvien, i un únic fill, o amb un germà només, tindrà la

responsabilitat de fer-se càrrec de dos progenitors d'edats molt avançades. Vista aquesta situació, l'única sortida raonable hauria de ser l'enfortiment de les institucions dedicades a representar el paper que abans tenien els fills.

Però és que la seua presència és mínima. Hi ha poc més de 3.300 residències per a gent gran a l'estat espanyol, que atenen un 3% de les persones de més de 65 anys. L'administració, encara no s'ha fet càrrec dels canvis que els sociòlegs i els demògrafs ja detecten en l'estructura social, i la xarxa de residències és molt deficient, a diferència d'allò que succeeix a Europa, amb una molt millor

atenció a uns avis molt més predisposats a buscar-se la vida fora dels fills. A casa nostra, amb les mancances de l'esfera pública, ha estat la iniciativa privada la que s'ha fet càrrec d'un nombre d'opcions residencials que és molt superior al de les públiques. Les residències privades s'han convertit en un negoci, i per això gairebé s'han duplicat en els darrers anys.

Com que les places públiques són limitades, en aquesta eclosió privada es camuflen les residències il·legals i clandestines, i les residències que han saltat a l'escàndol públic per deixadesa i maltractament al client. Normalment són barates i signifiquen l'única opció per a famílies de pocs recursos que no poden encarregar-se dels seus pares. Però també, al costat de les religioses, darrerament han aparegut luxoses residències a l'estil nord-americà que semblen hotels,

però amb serveis geriàtrics. Les residències d'aquest estil superen la tarifa de les 150.000 pessetes mensuals, però poden arribar fins i tot a les 300.000. Un preu molt elevat. Sobretot si el comparem amb les residències públiques, on els interns han de pagar el 75% de la pensió.

De residències salvatges, n'hi ha poques. De fet, des que l'opció d'internar els avis s'ha fet més popular, els familiars normalment es preocupen d'exigir qualificació professional al personal que hi treballa.

En realitat, les residències s'han anat convertint en una mena d'hospitals, que són també un descans econòmic per a l'administració. La mitjana de l'edat dels clients ha pujat molt en els darrers anys i n'hi ha molts que superen els 90 anys. I això és perquè la majoria dels avis prefereixen continuar amb la família fins que l'atenció especialitzada és necessària. Fins que això succeeix, molts fills acostumen a recórrer als centres de dia. Són institucions de titularitat pública que permeten que els majors visquen a les seues llars, tot i que passen el dia en aquests centres, amb atenció mèdica i de professionals, a canvi del 25% de la pensió.

L'última opció són els grups de voluntaris especialitzats en gerontologia, com ara Missatgers per la Pau, que ja han començat la seua campanya de Nadal, en la qual intenten aportar companyia càlida als avis que se senten més sols. Una tria difícil, entre un segment social en què la solitud és la moneda de consum més comuna.

Més sols que mai. Avui hi ha més gent gran que mai, però se senten més sols que mai. "El culte a la joventut de la societat actual hi influeix", opina Ofelia Vila, especialista en afers socials de CCOO, sindicat que ha participat en el pacte de pujada de pensions que ha acordat el Govern central.

En un món com el nostre, tan celèric com canviant, la pèrdua de respecte a la gent gran i al valor de la seua experièn-

cia vital com a doctrina d'aprenentatge suscita una sensació que determina aquesta solitud: la sensació de ser una càrrega. "Fixem-nos en el cas de les iaies –apunta Ofelia Vila–, ara, amb tantes mares incorporades al mercat laboral, representen un paper fonamental en la cura i l'educació vital dels xiquets; però se'ls exclou de les associacions de pares de les escoles, i mai no se'ls reconeix aquest paper." "Les persones grans –continua– són apartades més prompte que mai del mercat laboral amb jubilacions anticipades; i és clar, en aquest sistema nostre, si no treballes, no ets ningú, i ells senten que ja no són ningú." Per a Vila, "hi ha una mancança política molt greu en el capítol de la gent gran, i quan es fa alguna cosa per ells, és per normativa europea; la d'ací, només preveu la inversió social en termes economicistes, l'Imerso només organitza viatges, i els polítics recorren als jubilats únicament quan necessiten comprar-los el vot en eleccions."

Buscar solucions no és fàcil, sobretot si pensem que els avis –encara que en siguem molts– no formen cap grup de pressió. Estan poc organitzats, i no es manifesten, ells mateixos són conscients que no desprenen capacitat reivindicativa. L'associacionisme, tant lúdic com també reivindicatiu, hauria de ser una de les vies per a pal·liar solitud i reclamar millores, com ha succeït històricament en altres països occidentals. En el cas de les dones vídues, han de trencar encara més tabús, ja que, tradicionalment, han viscut per al pare, per al marit i per als fills, i els costa acceptar, al final de les seues vides, que són persones autònomes.

Potser el més difícil és decidir-se a eixir al carrer, adonar-se que ja no són part absoluta de la casa, sinó que el seu lloc és el món. Les associacions de dones són culturals o lúdiques, però algunes, com la valenciana Aitana, tenen un tarannà més progressista i reivindicatiu, que les connecta més amb la idea de col·lectiu. Un pas decisiu en un sector social que encara no té idea de la seua capacitat, i que només això se la podria començar a donar. Els salons o balls de trobada per a jubilats poden alleugerir la solitud del cor. Però la solitud de l'ànima requereix prendre consciència de la pròpia importància.

Joan M. Oleaque

Fruits de la Terra

Al Penedès,

la singular llum del

Mediterrani desvetlla

cada dia la terra.

Raig a raig, escalfa

i conforma el fruit més

preuat, el raïm, fins

a obtenir vins i caves

tot llum, tot vida.

CAVASHILL

Vins i caves

Moja - Alt Penedès

Tel 938 900 588

cavashill@cavashill.com

www.cavashill.com

© connecta

